ISSN: 2248-1079

Anuarul Universităţii „Petre Andrei" din Iaşi
Fascicula: Asistenţă Socială, Sociologie, Psihologie
Year-Book of „Petre Andrei" University from Iasi
Fascicle: Social Work, Sociology, Psychology
2016, Tomul 17, Decembrie, pp. 107-125

THE EUROPEAN MENTALITY AND CULTURE IN MIRCEA ELIADE'S WORK

Camelia GALAN

Covered in:

CEEOL, Index Copernicus,
Ideas RePEc, Econpapers, SocioNet

©2016 The Authors. Published by LUMEN Publishing House.
Selection and peer review under the responsibility of „Petre Andrei" University from Iasi.

How to cite: Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work

Camelia GALAN[1]

Abstract

Mircea Eliade's work is complex and Western and Indian influences intertwine in it. Eliade remains in the history of literature and philosophy as one of the most important authors, who managed to define the characteristics of both worlds, weaving topics such as love and culture, religion, etc. The research that we want to achieve is composed of three parts and this study is dedicated only to the European culture and mentality of the work of the great philosopher. Regarding the work of Eliade, we considered it appropriate to structure the analysis into three parts; this is the first part of our study. Concerning the complexity of the study, we want to emphasize that Eliade cannot be analyzed only from one perspective alone, as in the work aspects of culture, philosophy and sociology are intertwined. We want to bring to the fore certain issues concerning the European culture and mentality; the other two parts of our work will deal with the Indian culture and mentality and later on we will make a comparative analysis of the two types of mentalities.

Keywords:

mentality, Enlightenment, culture, Mircea Eliade, philosophy.

[1] MA, "Ştefan cel Mare" University of Suceava. *E-mail*: camelia_galan10@yahoo.com.

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

Introducere

Odată cu naşterea filosofiei purtătoare de o influenţă feniciană şi a gândirii elenice, se conturează, în Europa, începutul unei culturi şi a unei mentalităţi. Gândirea şi cultura europeană este un amalgam de cunoştinţe provenite din zona indo-europeană, cizelate şi şlefuite în decursul secolelor, fiind permanent într-o continuă evoluţie, strict dependentă de evoluţiile societăţilor în diferite epoci. Creştinizarea populaţiilor pornită din bazinul mediteranean a avut o mare infuenţă asupra culturii şi a mentalităţii în Europa. Tradiţia bizantină şi cea latină occidentală pune o amprentă determinantă în evoluţia societăţii europene la toate nivelele. Setea de cunoaştere, de a înţelege mecanismele care guvernează lumea, înţelegerea influenţei directe pe care o poate avea omul în raport cu natura, ajută la apariţia a numeroşi oameni de ştiinţă, la elaborarea unor sumedenii de teorii, la dezvoltarea artelor, la apariţia unor discipline noi. Concentrarea tuturor intelectualilor medievali în redescoperirea vechilor scrieri greceşti, a filozofilor şi gânditorilor antici e o consecinţă a recunoaşterii că rădăcinile noii gândiri moderne se află în Grecia, în bazinul ionic, acolo unde în antichitate existau şcolile filozofice, unde predominau teoriile referitoare la natură, a căror idei au fost transmise şi apoi preluate de Aristotel şi Platon pentru a fi îmbogăţite. Astfel, Europa era pregătită pentru o nouă aventură culturală şi mentală. Odată cu progresul economic, mentalitatea societăţii europene a început să se schimbe. Au început să creadă că dezvoltarea ştiinţifică şi tehnică va atrage după sine şi o dezvoltare din punct de vedere moral a societăţii, apariţia unei lumi fără discriminări, dreaptă şi liberă.

Mircea Eliade nu s-a orientat spre o singură dimensiune în încercarea sa de a clarifica originile istorice, filozofice şi mitologice ale culturii şi mentalităţii noastre moderne. Se poate confirma că amploarea şi profunzimea operei sale este rezultatul unei explorări diversificate, atât geografice cât şi temporale, el nemulţumindu-se a cerceta şi studia numai în spaţiul European, aprofundând şi cultura religioasă şi filosofică orientală. În operele sale Mircea Eliade încearcă să ne propună o caracterizare introspectă a mentalităţii şi culturii omului modern, de cele mai multe ori paradoxală.

Originile civilizaţiei indiene sunt estimate în jurul anului 1500 î. Hr., când sunt verificate migrarea intensivă a populaţiilor indo-europene din nordul Caucazului. Religia indiană era politeistă, fondată în a crede într-o serie de divinităţi care personificau evenimente şi fenomene naturale şi afirma supravieţuirea sufletului şi spiritului după moarte, având ca rezultat

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

final unirea intimă a individului cu Universul. Un aspect demn de remarcat este că religia hindusă, cea mai veche religie de pe pământ, nu a fost înființată de nimeni, ea a evoluat din cultura şi gândirea popoarelor în decursul secolelor. Scripturile susţin că ea este „sanatana dharma", legea eternă. Literatura ne oferă o mulţime de amănunte despre starea spirituală indiană, însă literatura nu are o istorie a ei, prin simplul fapt că indienii nu au produs o istorie a literaturii. Textele, dacă erau scrise, veneau modificate în decursul timpului, nepăstrându-se nici o mărturie a scrierii inițiale, neputându-se, astfel, stabili existența unor curente literare. Mentalitatea lor ne introduce într-un univers conceptual pesimist de a vedea lumea, catalizată de o înțelegere psihologică fină a naturii suferinţelor umane şi a slăbiciunilor sale. Femeia indiană nu se căsătoreşte numai cu soțul ei, ci cu întreaga lui familie, pentru că modelul organizativ indian face ca, sub acelaşi acoperiş, să traiască toţi membrii familiei (Apostu, 2016, 2013a,b). Aceasta era destinată sacrificiului încă de la naştere. Astfel, începe să apară dorința de a emigra în Marea Britanie, ţara care poate oferi oportunități egale tuturor, indiferent de castă sau sex, generând un conflict atât generațional cât şi spiritual.

Setea de cunoaştere pe care o avea Eliade şi fascinaţia pe care o avea acesta pentru cultura indiană, l-au împins să studieze sanscrita, pali şi bengali, iar întâlnirile pe care le-a avut în India cu Mahatma Gandhi aveau să-i influențeze ideile ulterioare despre spiritualitate. Filosofia indiană devine pentru el o a doua pasiune a vieții sale, un pionier al ţării noastre în acest domeniu atât de puţin cunoscut. Ascultând un sfat al profesorului Nae Ionescu, de a căuta atunci când e posibil, sursa unui studiu cultural şi filozofic, nu s-a limitat în interesul său niciodată la aspectul exotic, superficial, ci a căutat sensurile ascunse, înțelegând că acest lucru nu e posibil decât dacă se merge la originea fenomenelor culturale şi filozofice, numai aşa putând deveni un inițiat. Mircea Eliade are un rol semnificativ în efortul de a cunoaşte intrinsec cele două lumi (lumea europeană şi lumea indiană). O operă de referință din perioada petrecută în India este *Maitreyi*, opera în care încearcă să descrie uniunea spirituală dintre Orient şi Occident, două lumi complet diferite, care se respectă şi se admiră în mod reciproc, încercând să se completeze şi să se accepte în acelaşi timp.

În romanul *Maitreyi*, Eliade ne conduce în lumea mentalității indiene, cu mirifica ei lume plină de simboluri, de mituri şi ritualuri, personajul feminin principal existând cu adevărat. Acțiunea reală a romanului începe în 1929, an în care Eliade, student fiind, cere o bursă de studiu Maharajahului de Kassimbazar pentru acoperirea cheltuielilor în India, unde dorea să meargă pentru a studia sanscrita şi filozofia indiană.

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

După ce a ajuns la Calcutta, la invitaţia profesorului, se mută la acesta acasă, unde o cunoaşte pe fiica acestuia Maitreyi Devi, în vârstă de 15 ani. Între cei doi ia naştere o iubire pasională şi imposibilă pentru acei ani, plină de influenţe exotice, din care neîncetat ies în relief diferenţele de dialog între Orient şi Occident.

Mentalitatea şi cultura europeană

Origini. În Europa se conturează începutul unei culturi şi a unei mentalităţi odată cu naşterea filosofiei şi a gândirii elenice, filosofie şi ea, la rândul ei, purtătoarea unei influenţe feniciene, presupunându-se că aceştia din urmă ar fi cei care au răspândit alfabetul în Grecia. Filosofia lui Platon şi Aristotel este fructul contopirii mentalităţii şi gândirii purtată de fenicieni cu cea purtată de fluxurile migratorii indoeuropene. Încă de pe timpul lui Alexandru Macedon există primele mărturii scrise despre cultura şi modul de viaţă ale populaţiilor din India. O dovadă de confluire şi convergenţa culturală şi spirituală ale acelor vremuri este şi faptul că, în secolul III î.Hr., regele indian Asoka trimite călugări misionari în nord-vestul Indiei pentru a intra în contact cu grecii stabiliţi în acele zone, dând astfel viaţă unei tradiţii de schimburi reciproce, dar şi influenţelor reciproce la toate nivelele, începând de la cele culturale şi terminând cu cele comerciale. Iată că, de fapt, gândirea şi cultura europeană este un amalgam de cunoştinţe provenite din zona indo-europeană, cizelate şi şlefuite în decursul secolelor, fiind permanent într-o continuă evoluţie, strict dependentă de evoluţiile societăţilor în diferite epoci.

O influenţă covărşitoare asupra culturii, dar mai ales a mentalităţii în Europa, a avut-o creştinizarea populaţiilor, creştinizare pornită din bazinul mediteranean. Observăm că epicentrul filozofic şi cultural coincide cu cel religios, coincide cu zona de confluenţă a tuturor conceptelor despre lume şi viaţă cunoscute la acea dată. Astfel, începe să se definească ceea ce spunea Ernst Troeltsch, filozof istoric şi teolog german: „civilizaţia europeană a luat naştere din fuziunea civilă, antico-clasică şi a celei creştine". Influenţa religioasă în dezvoltarea culturii şi mentalităţii Europei este covărşitoare, tradiţia bizantină şi cea latină occidentală pune o amprentă determinantă în evoluţia societăţii europene la toate nivelele. Centrele teologice erau, în acea vreme, punctele de forţă în zămislirea conceptelor despre lume, despre cultură şi spiritualitate. Cu toate că anumiţi istorici definesc Evul Mediu ca fiind o perioadă de regres şi decadenţă, nu a fost de fapt o eră scufundată în întuneric. Cu toată negativitatea ce i se acordă, se poate reevalua acest concept, gândindu-ne

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

că în această perioadă a început să prindă rădăcini cultura modernă. Este o perioadă de continue „contaminări" etnice, încrucişări şi schimburi între diferite popoare, lupte între puterile eclesiastice şi cele monarhale, mizerie şi boli, o perioadă în care nu aveai certitudini şi nici puncte fixe, însă de aici a izvorât perioada Renaşterii şi Umanismului (Bianco, 2007). Evul Mediu este de fapt perioada în care biserica începe să piardă monopolul cunoaşterii şi instruirii. Într-o societate care devine din ce în ce mai articulată, se nasc noi tipuri de exprimări artistice, limba latină începe din ce în ce să piardă teren, lăsând loc aşa - numitor limbi vulgare, încep să apară aşa - zisele cercuri sociale productive, oraşele încep să devină noile centre culturale, în defavoarea mănăstirilor şi centrelor eclesiastice. Aceste noi centre ale cunoaşterii sunt, fără îndoială, mai dinamice, pline de viaţă, aici începe să se formeze „intelectualul urban". Acesta era o figură desprinsă din mediul clerical, este un cunoscător al scrierilor antice care începe să dea o altă interpretare tuturor celor cunoscute în acea perioadă, începe să deseneze alte hotare universului cunoaşterii. Un caz elocvent este Pietro Abelardo (1079-1142), considerat ca fiind unul din cei mai mari intelectuali al acelei perioade, cel care, scriind *Dialectica* şi *Introducere în teologie*, a deschis noi orizonturi şi noi dezbateri culturale, fiind şi tatăl curentului scolastic. În acele vremuri, datorită traducătorilor evrei şi arabi, a început să fie redescoperită opera lui Aristotel şi a celorlalţi scriitori şi filozofi antici, ajutând astfel la propagarea ideilor eterodoxe care au reaprins dezbaterile pe teme religioase. Oraşe precum Barcelona, Toledo, Napoli, Saragozza, devin centrele culturale vitale în acea perioadă, locurile unde începe să se formeze noul val de intelectuali. Repetatele conflicte dintre papalitate şi imperii au stimulat atunci şi studiile juridice, fiind reelaborat dreptul roman, bazându-se pe *corpus iuris civilis* al împăratului Iustinian.

Evoluţia societăţii în acea perioadă a dus la o cerere tot mai mare de notari, oameni ai legii, scribi, istitutori. Comercianţii, bancherii şi oamenii de afaceri din vremea aceea simţeau tot mai mult nevoia de a şti să citească şi să scrie, de a cunoaşte şi alte limbi în afară de latină. Astfel, pe lângă cercurile eclesiastice, au început să apară şcoli laice care răspundeau la necesităţile setei de cunoaştere ale acelor vremuri, pe lângă şcoli arhaice tradiţionale, care nu erau atunci în gradul de a răspunde prompt noilor intelectuali. Ca rezultat al evoluţiei învăţământului, s-a născut Universitatea sau Studium generalis, cum mai era denumită, la iniţiativa persoanelor particulare binevoitoare sau ca efect al evoluţiei şcolilor eclesiastice. În secolul al XII-lea au început sa fie deja recunoscute, chiar fondate, de regi, papi şi nobilime, astfel ca în secolul XIII universităţile cele mai renumite

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

fiind cele din Paris, pentru studii filozofice, din Bologna pentru studii juridice, şi cea de la Oxford în domeniul ştiinţelor. Oraşe universitare erau şi Toulouse, Lisabona, Cambridge, Padova, Orleans. În secolul XIV-XV acestora se alătura şi alte universităţi din Germania, Boemia şi Scandinavia. La jumumătatea secolului XII apar şi primele biblioteci pe lângă aceste centre, în care se adunau cărţi scrise de „magistri", precum şi numeroase cărţi utile studiului, în formate ieftine şi nu aşa greoaie, luând locul manuscriselor făcute în mănăstiri.

Ca rezultat al acestui proces cultural şi mental, începe să se pună accent pe lucrurile mai „pământeşti", în conflict cu mentalitatea de până atunci, care dispreţuia tot ceea ce era lumesc. Încep să fie preţuiţi cei care, în urma studiilor, practicau o meserie, fiind ridicată de scolastici la rangul de „artes". Omul începe să fie văzut prin altă prismă, mult mai pozitivă ca până atunci, favorizând apariţia Umanismului, inaugurat de Francesco Petrarca (1304-1374). Atât el, cât şi Dante Alighieri, convinşi fiind de strânsa legătură dintre cultura clasică şi învăţătura creştină, scriindu-şi operele într-o limbă aşa-zis „volgare", au contribuit la dezvoltarea umanismului european, ei fiind şi principalii precursori ai Renaşterii. E perioada în care munca începe să fie pusă în mijlocul atenţiei, perioada în care începe o laicizare a societăţii. Raţiunea şi nevoia de noi standarde impuse de noile realităţi evoluate prin apariţia mesteşugarilor şi comercianţilor iau locul ideologiilor eclesiastice în care omul era privit cu dispreţ, unde numai Divinul era important. Dumnezeu începe să aibă printre laici un caracter mai uman, conturându-se o imagine mai puţin teribilă şi din ce în ce era mai mult văzut ca o figură care aduce binecuvântare şi salvare. Se observă acest lucru şi în arhitectura bisericilor, care devin din ce în ce mai înalte şi mai luminoase. Nu degeaba (cum a spus istoricul francez Jaques Le Goff) noţiunea de „Purgatorio" apare în acea perioadă, corelată cu avântul economic şi cu apariţia burgheziei urbane, reflectând noua viziune despre lume, în care omul nu mai are un rol atât de tragic.

Asistăm la o adevărată transformare a societăţii, atât lavorativă cât şi culturală, nuvelistica fiind un martor în acest sens. Dacă până atunci comicitatea în operele literare, nefiind văzută cu ochi buni de mediul clerical, nu era întâlnită aproape de loc, prin apariţia fabulei (fabliaux) şi-a luat revanşa. Având de cele mai multe ori autori anonimi, aveau ca ţintă predilectă clerul şi nobilimea acelor vremuri. Mult mai târziu, având însă şi tematici mult mai complexe, apare şi nuvela, care avea un caracter de divertisment. Apărută în noul context urban, cunoaşte o amploare la sfârâşitul secolului al XIII-lea, ajungând la o deplină maturitate în secolul

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

următor prin *Decameron*, opera lui Giovanni Boccaccio (1313-1375). Descriind personajele într-un context social şi economic bine definit, această operă devine un punct de referinţă pentru toată nuvelistica succesivă. Odată cu literatura şi arhitectura, artele cunosc şi ele o evoluţie umanistică. Apariţia stilului gotic în acea perioadă a avut repercursiuni pozitive şi asupra sculpturii şi picturii, menite să contribuie la împodobirea catedralelor costruite în acea perioadă. Apar astfel numeroase şcoli artistice menite să pregătească maeştrii acelor timpuri.

Evoluţie şi caracteristici. Explozia economică, culturală şi artistică începută la sfârşitul secolului XIV, a fost definită de protagoniştii acelei epoci ca fiind o renaştere a marii culturi clasice greceşti şi latine, după o perioadă de decadenţă de câteva secole. Viziunea asupra lumii, modul de a gândi şi de a se raţionaliza cu mediul înconjurător, faptul că omul începe a se considera stăpânul propriului destin, ne face să ne dăm seama că în interiorul societăţii europene au loc schimbări profunde. Dacă până atunci grandeţea umană era căutată în originea sa divină, acum era din ce în ce mai palpabilă ideea că măreţia omului trebuie căutată în el însuşi, în inteligenţa sa, în capacităţile lui creative, în individualitatea sa, în puterea sa de a fi stăpânul şi creatorul propriului destin. Ajunge astfel centrul şi unitatea de măsură a tuturor lucrurilor, vede că este posibil să nu se raporteze numai la Dumnezeu, ci poate avea încredere în forţele sale raportându-se realităţilor care îl înconjoară. Se explică astfel febrilele căutări de scrieri antice în biblioteci şi în mănăstiri, setea de cunoaştere a culturii clasice, setea de a cunoaşte mecanismele care reglează natura şi universul, crezând în acelaşi timp că lumea a fost creată de Dumnezeu. Toate acestea concretizându-se în numeroase descoperiri care aveau să schimbe lumea: tiparul şi orologiul. Sunt timpuri revoluţionare pentru ştiinţă, pentru tehnică, pentru arte, Renaşterea producând opere de o imensă valoare în toate aceste domenii. Este punctul de plecare pentru o cultură şi o ştiinţă modernă, transformând structural societatea, favorizând forme de exprimare culturală, economică şi politică necunoscute Europei de până atunci, producând cercuri şi structuri sociale revoluţionare care se lăsau conduse de o gândire „pozitivă", capabilă să schimbe radical istoria omenirii.

Setea de cunoaştere, de a înţelege mecanismele care guvernează lumea, înţelegerea influenţei directe pe care o poate avea omul în raport cu natura, ajută la apariţia a numeroşi oameni de ştiinţă, la elaborarea unor sumedenii de teorii, la dezvoltarea artelor, la apariţia unor discipline noi. Este timpul revoluţiei Kopernicane, este timpul lui Leonardo Da Vinci, Michelangelo şi Raffael, a lui Machiavelli şi Erasmo de Rotterdam.

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

Renaşterea poate fi văzută ca o celebrare a omului ca individ activ a realităţii înconjurătoare, în deplină opoziţie cu gândirea medievală, care aducea elogii unei supuneri orbeşti bisericii şi religiei. E perioada în care se face pasul de la organizarea rurală la cea urbană, se trece de la o organizare fragmentată feudală la una cu instituţii politice centrale, cu economie urbană, cu cercuri organizate în lumea culturală, artistică, ştiinţifică. Încet, încet dispar ideile retrograde şi ermetice, vin acceptate ideile izvorâte din contradicţii prin dezbaterea lor, prin dialog şi curiozitatea pentru diversitate. Se încearcă o întoarcere spre spiritualitatea păgână, barbară, producând un curent de atitudine critică a tuturor cunoştinţelor dobândite până atunci, deschizând în mod paradoxal noi orizonturi pentru a înţelege tot ceea ce este nou. Tot acest val progresist a zguduit din temelii structurile religioase din acea vreme, acestea trecând la contra măsuri. Europa catolică a început să controleze tipărirea cărţilor, circulaţia lor, cenzurarea a tot ceea ce nu era conform doctrinei clericale, toate acestea neputând însă preveni criza unităţii spirituale europene, apărută odată cu ideile protestante şi mai ales a celor calviniste. Astfel, cele două concepţii despre om şi univers, cea umanistă şi cea protestantă, intră în conflict. Toate acestea într-o perioadă în care se schimbă şi viziunea despre lumea cunoscută, odată cu noile descoperiri geografice.

Jules Michelet, în lucrarea sa *Renaissance (1855)* este cel dintâi care defineşte această perioadă ca fiind una determinantă a istoriei generale europene. Renaşterea însemnând pentru autor „descoperirea lumii şi descoperirea omului", iar arta din acele timpuri „o reconciliere a omului cu natura" (Michelet, 2010). Şi a fost într-adevăr o perioadă determinantă, ea făcând, după afirmaţiile mai multor istorici, trecerea de la feudalism la capitalism, este apusul Evului Mediu şi răsăritul Epocii Moderne. Se naşte, astfel, spiritul omului modern liber care are ca o componentă principală individualismul şi gustul pentru glorie. Operele de artă şi scrierile sunt riguros semnate, în locul modestului artist medieval apare noul artist care face orice pentru a fi recunoscut şi lăudat. Ia naştere un curent literar numit Umanism, denumit astfel tocmai datorită antropocentrismului viziunii sale asupra lumii cunoscute. Poate şi de aceea preocupările generaţionale pentru artă şi cultură erau cu un pas mai înaintea preocupărilor în domeniul tehnic şi ştiinţific. Sculpturile renascentiste cunosc o puternică afirmare prin marii săi reprezentanţi: Donatello, Andrea Verrocchio, Michaelangello Buonarotti. La fel şi pictura cunoaşte o afirmare deosebită printr-o serie de şcoli: şcoala fiorentină (Leonardo da Vinci, Massaccio, Sandro Boticelli, Pierro de la Francesca), şcoala romană (Rafael, Michaelangello), şcoala veneţiană (Giorgione, Tizian, Tintoretto).

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

În ceea ce priveşte umanismul literar, începutul aşa-zisei „literaturi culte" i se atribuie lui Dante Alighieri cu *Divina comedie*, văzută la acea vreme ca o enciclopedie a tuturor ştiinţelor acelor timpuri. Scrisă nu în latină, abia mai târziu italienii şi-au dat seama că acesta a creat limba literară italiană, şi că este una dintre cele mai geniale opere a umanităţii.

Francesco Petrarca, primul mare poet liric modern, a fost şi primul cercetător umanist. Giovanni Boccaccio a scris *Decameronul*, prima realizare artistică în proză din literatura modernă, o satiră foarte aspră la adresa lăcomiei, desfrâului, ipocriziei, prostiei. Ludovico Aliosto a fost creatorul poemului eroi-comic. În Franţa, Francois Rabelais a scris romanul *Gargantua si Pantagruel*, o parodie a romanului cavaleresc medieval, care vrea să fie o satiră la adresa societăţii medievale ce se afla în pragul dezmembrării la acea vreme. Pierre de Ronsard, cel mai mare poet din acea vreme, aduce prin elegiile şi sonetele sale odă personalităţii umane libere, a fost şi conducătorul Pleiadei. Michel de Montaigne elogiază în operele sale gândirea liberă, dincolo de superstiţii şi dogme de orice fel. În Spania, Miguel de Cervantes, care, cu *Don Quijote*, o capodoperă universală, satirizează elocvent toată literatura cavalerească. Lope de Vega, marele dramaturg spaniol, autorul a numeroase piese teatrale, a fost precursorul „dramei libertăţii". În Anglia, Thomas Morus este autorul senzaţionalei *Utopia*, în care descrie realităţile unei ţări imaginare, în contradicţie cu realitatea epocii sale. William Shakespeare, unul din cei mai mari scriitori la nivel mondial, autorul a nenumarate opere, scriitor complex, a scris comedii (*Visul unei nopti de vara*, *Vduvele vesele din Windsor*), drame istorice (*Richard III*, *Henric IV*, *Henric V*), tragedii (*R&J*, *Hamlet*, *Othello*).

Şi în alte ţări umanismul are reprezentanţi remarcabili: Germania- Martin Luther (cultivatorul limbii vii, vorbite, traducător al Bibliei în dialect roman). În Ţările de Jos, Erasmus de Rotterdam (*Lauda nebuniei*, o satiră la adresa societăţii vechi medievale), iar în Ţările Romane apar lucrări şi scrieri de gen renascentist, *Biblia de la Bucuresti* (1673), care are o însemnătate la fel de mare ca a celei scrise de Martin Luther, a fost prelucrată Psaltirea *Preversuri întocmite* (1673), o adaptare a Psaltirei la versificare populară. Cronicari precum M. Costin, N. Olahus, I. Neculce, precum şi marele D. Cantemir au contribuit la teza latinităţii poporului roman, această teză fiind rezultatul Renaşterii, curentul umanist din acea vreme având o influenţă covărşitoare în cultivarea conştiinţei etnice.

Din cele prezentate mai sus, se trage o singură concluzie: concentrarea tuturor intelectualilor medievali în redescoperirea vechilor scrieri greceşti, a filozofilor şi gânditorilor antici e o consecinţă a

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

recunoaşterii că rădăcinile noii gândiri moderne se află în Grecia, în bazinul ionic, acolo unde în antichitate existau şcolile filozofice, unde predominau teoriile referitoare la natură, a căror idei au fost transmise şi apoi preluate de Aristotel şi Platon pentru a fi îmbogăţite. Geniul grec, filozofic, lucid şi logic a ajutat Occidentul să iasă din întunericul medieval. Europa era astfel pregătită pentru o nouă aventură culturală şi mentală.

Astfel, ia naştere un curent reformator, rezultat al distanţării critice faţă de dogmele şi obiceiurile medievale. Acesta apare exact în sânul bisericii catolice (foarte puternică şi influentă în acea vreme), provocând criza acesteia, numită şi „mişcarea pentru reformă". Aceasta ia naştere în Germania, sub conducerea călugarului Martin Luther (acesta fiind şi profesor de teologie) ca o mişcare de protest împotriva bisericii catolice. Ideea principală a mişcării era că mântuirea nu putea fi dobândită prin fapte ci prin credinţă. Adepţii mişcării nu erau de acord cu averile acumulate de biserici, voiau simplificarea cultului religios, precum şi introducerea limbii populare în biserică. Rezultatele Reformei sunt neaşteptate. Introducerea limbilor vorbite în locuri latine şi refuzul de a recunoaşte papalitatea ajutând, pentru prima oară, la naşterea conştiinţei naţionale. Asistăm la o prăbuşire a unităţii bisericii catolice, cea care a format mentalităţile popoarelor până atunci. Nu au întârziat să apară şi conflictele religioase între susţinătorii reformei şi catolici, care timp de 150 de ani nu a dus la victoria vreunei părţi. În această perioadă, francezul Jean Calvin fondează o aripă mai radicală a reformiştilor (calviniştii), acesta susţinând că Dumnezeu predestinează pe unii oameni pentru mântuire, iar pe alţii pentru damnare (doctrina predestinării). El susţinea că, de vreme ce nu putem pătrunde tainile divinităţii, omul trebuie să fie convins că se află printre cei aleşi, viaţa activă şi succesele dobândite fiind un semn că se va mântui. În Anglia în schimb, regele Henric VIII, în anul 1534 s-a autoproclamat şef spiritual al bisericii, abolind tutela papală, înfiinţând astfel Biserica anglicană, aceasta fiind, ca doctrină şi organizare, cea mai aproape de catolicismul recunoscut.

Toate aceste noi orizonturi spirituale şi morale au avut ca rezultat apariţia unor cercuri intelectuale adepte ale unor idei revoluţionare pentru acea vreme, idei „iluministe". Astfel, secolul XVII nu este considerat numai unul revoluţionar în domeniul industrial, este şi secolul luminii, „Iluminismul". Cultura era din ce în ce mai răspândităîn rândul populaţiei, favorizând apariţia acestei mişcări care produce o revisionare profundă a vieţii sociale, politice şi culturale, mai întâi în Franţa şi mai apoi în toată Europa. O caracteristică de bază a curentului este aceea de a încerca, prin intermediul raţiunii, de a-i lumina zonele tenebrose ale ignoranţei, ale

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

dogmelor şi ale superstiţiilor. Atunci s-a născut mentalitatea că viaţa umană trebuia supusă examenului critic al raţiunii, având ca puncte de referinţă experienţa directă, dobândită cu ajutorul sensurilor. Ideea că toate cunoştinţele pe care individul le dobândeşte devin utile pentru o viitoare emancipare a vieţii sale şi a societăţii în care trăieşte, apare tot atunci. Toate acestea într-un concept de fericire şi bunăstare generală progresivă. Iată de ce cea mai importantă operă a iluminiştilor francezi a fost *Enciclopedia*. Publicată între 1751 şi 1772 sub supravegherea lui Diderot şi D'Alembert, la ea au contribuit exponenţii principali al Iluminismului francez: Montesquieu, Voltair, Rousseau, Buffon. Era o demonstraţie conclusivă a importanţei noilor viziuni din acea perioadă. Immanuel Kant (1724-1804), o figură centrală a filozofiei moderne din acele vremuri, fiind întrebat care ar fi definiţia Iluminismului, a răspuns: „Să ai curajul de a te folosi de propria-ţi inteligenţă. Acesta este motto-ul Iluminismului" (Kant, 2009).

Iluminiştii au interpus între tradiţie şi autori toate principiile libertăţii de critică, toleranţei pentru ideile şi viziunile celorlalţi, libertatea şi fraternitatea dintre semeni. Au susţinut necesitatea individului de a ieşi din faza de minoranţă folosind în mod liber raţiunea şi logica, fără a se lăsa dirijat de cei din jur. Erau fermi susţinători ai ideii că viaţa omului este un progres continuu către forme de viaţă şi de organizare socială mai juste şi mai fericite. Tot Kant spunea că „folosirea publică a propriilor opinii şi păreri trebuie să fie o libertate permanentă", numai aşa se poate realiza o „iluminare" între oameni (Kant, 2009). Toate aceste idei născute în acea perioadă au pus bazele progreselor sociale, economice şi politice epocilor succesive. Atunci au început să se zămislească mentalitatea şi valorile moderne, într-o eră în care a început să se pună un accent mai mare pe o dezvoltare ştiinţifică şi tehnică decât pe cea intelectuală şi spirituală.

Odată cu progresul economic, mentalitatea societăţii europene a început să se schimbe. Au început să creadă că dezvoltarea ştiinţifică şi tehnică va atrage după sine şi o dezvoltare din punct de vedere moral a societăţii, apariţia unei lumi fără discriminări, dreaptă şi liberă. Pragmatismul a început să fie din ce în ce mai adorat de societate, realismul a fost temelia pe care s-a zidit lupta pentru drepturile civile, pentru libertate. Este începutul ierarhiilor sociale complexe şi a revoluţiilor politice şi sociale. Profundele transformări de pe plan socio-economic s-au transmis şi pe plan cultural şi mental, totul fiind favorizat de o tendinţă de universalizare, susţinută de circulaţia ideilor, mărfurilor, a oamenilor, a bunurilor spirituale. Însă progresul, mai târziu, ne va arăta şi reversul medaliei: apariţia omului societăţii consumiste, „a omului mediu, de

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

mijloc, a omului orgolios şi lipsit de spirit, bine informat şi cu desăvârşire incult, stăpânit de ambiţii şi lipsit de orice ideal" cum vine caracterizat de scriitorul şi filozoful spaniol José Ortega y Gasset, cel care avea să influenţeze operele lui Cioran, Eliade sau Paler. El mai spune că omul viitorului va avea „o morală egalitară şi o cultură rudimentară" ajungându-se la „triumful unei hiperdemocraţii în care masa acţionează direct, fără lege, impunându-şi astfel aspiraţiile şi gusturile prin intermediul presiunilor materiale" (Ortega y Gasset, 2002). Iată şi consecinţele progresului: o degradare morală a societăţii prin desfiinţarea a tot ceea ce e considerat un sistem de valori, anihilarea a tot ceea ce era considerat înainte o virtute, în opoziţie cu o creştere a nivelului de trai şi a năzuinţelor noii societăţi, răsturnând echilibrul dintre tradiţie şi dezvoltare.

Perioada Iluminismului a fost cea în care a început să se formeze cultura şi mentalitatea europeanului modern, care, datorită exploziei demografice şi a industrializării, trecea de la un model de comportament arhaic la unul modern. O contribuţie elementară a avut apariţia tiparului, acesta facilitând apariţia într-un număr mai mare, mai rapid şi mai economic, a lucrărilor considerate în acea perioadă ca fiind esenţa dezvoltării culturale, spirituale şi intelectuale a individului. Atunci au început să se dezvolte în mod rapid şi vechile surse de informare (biblioteci, publicaţii literare, etc.), până a se ajunge la sistemul contemporan de tipul mass media. Apar şi noi straturi sociale odată cu progresul economic, bazate pe o nouă structură socială, cea de tip rural şi urban, începe să se pună accent din ce în ce mai mult pe valoarea individuală, pe egalitate în drepturi şi sanse egale în societate, până a se ajunge la o structurare socială în funcţie de nivelul de instruire, de profesie şi de situaţie materială, aşa numitul „status aquisitus". Totul într-o proiecţie de tip materialist şi raţional în care conceptul de mentalitate şi opinie personală era punctul central de referinţă. Idealismul, ca formă de dezvoltare culturală şi intelectuală socială, a fost principalul motor al tuturor transformărilor apărute în această perioadă, fie că au fost de ordin economic, social, politic sau cultural. René Guénon scria că „civilizaţia modernă apare ca o anomalie: este singura din toate cele cunoscute care se dezvolta într-un sens pur material, singura care s-a fondat neţinând cont de vreun principiu de ordin superior" (Guénon, 2001). Acesta ar fi punctul slab al societăţii moderne: dispariţia treptată a intelectualităţii spirituale, aceasta fiind încet înlocuită de intelectualitatea raţională, mai puţin sentimentală am spune, bazată pe pragmatismul şi senzorialul direct, care definea religia ca pe un fenomen social, dispărând astfel încet-încet bazele mentalităţii tradiţionale europene, în care religia era componentul

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

fundamental şi prioritar al societăţii. Se dezvoltă astfel curenţi sociali în care simbolismul este înlocuit de raţionalism, în care predomină logica senzorială, se caută în idei mai abstracte adevăratul locaş al înţelepciunii şi al ştiinţei. Relaţiile interumane devin tot mai impersonale, punându-se un mare accent pe autocontrolul individual în relaţiile colective. Sentimentalismul de cele mai multe ori este socotit o slabiciune comportamentală arhaică, acesta fiind înlocuit cu tipuri de manifestări impersonale pragmatice.

O influenţă covărşitoare asupra modernităţii, generată de progresul economic, a avut libera şi rapida circulaţie demografică. Schimburile culturale etnice, schimburile intelectuale şi cele ştiinţifice au făcut ca societatea europeană să-şi descopere noi valori, să-şi impună reguli de conduită în care individualitatea era raportată la colectivitate. Aceste schimburi au dus la apariţia spiritului naţional şi etnic, formându-se în rândul maselor spiritul de apartenenţă naţională, care împreună cu cel de apartenenţă socială, au dus la o restructurare socio-demografică. Încep să se structureze astfel chiar şi entităţi distincte, geografic vorbind, din punct de vedere cultural şi mental, existând însă, tot timpul o confluenţă a lor, efectuată mai ales prin schimburile culturale. Şi nu în ultimul rând un aport semnificativ în diversificarea culturală şi mentală europeană a avut-o sciziunea religioasă aparută în secolul XVI. Această pleiadă de noi puncte de vedere spirituale a evoluat, ajutată fiind şi de educaţie, pe aceasta punându-se un mare accent, odată cu începutul industrializării şi odată cu noile descoperiri geografice, deschizându-se europenilor noi perspective în evoluţia sa culturală şi spirituală. Importanţa educaţiei în formarea mentalităţii umane este subliniată şi de Immanuel Kant, care spunea: „este plăcut să ne gândim că natura omenească va fi mai bine dezvoltată prin educaţie şi că se poate ajunge a i se da o formă care să-i convie cu deosebire. Aceasta ne descoperă perspectiva fericirii viitoare a neamului omenesc". Învăţământul a început să aibă astfel o importanţă vitală în evoluţia europeană la toate nivelele, dezvoltându-se o cultură informaţională care va duce la aşa-zisul „imperiu informaţional" din zilele noastre (Kant, 2009). Esenţial a început să devină formarea culturală şi intelectuală individuală, formarea unei personalităţi deschise şi pregătită să facă faţă permanent noilor schimbări, luând naştere, pe lângă educaţia formală, cea nonformală şi informală. Cu alte cuvinte, o educaţie permanentă, capabilă să facă faţă noilor schimbări, capabilă să zămislească mentalităţi dinamice care se înnoiesc continuu, care îşi îmbogăţesc rapid bagajul de cunoştinţe, care se adaptează rapid şi care reuşesc să interacţioneze eficient cu ceilalţi membri ai societăţii, indiferent de

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

apartenenţa etnică, spirituală, educaţională sau politică. Se trece astfel la un nou stadiu al creativităţii europene, în care informaţia devine esenţială în dezvoltarea culturală şi mentală a individului, un stadiu în care mentalităţile sentimentale şi spirituale încep să fie înlocuite de cele pragmatice, logice şi raţionale. Se concretizează ceea ce spunea filozoful englez Francis Bacon (1561-1626): „Puterea omului stă numai în ştiinţă".

În zilele noastre, se încearcă din ce în ce mai mult o uniformizare culturală şi mentală a societăţii, bazată pe neutralitatea opiniilor despre lume şi viaţă a individului, în care apartenenţa socială, culturală şi religioasă este marginalizată. Ideea că fiecare societate are o mentalitate specifică, aceasta fiind propagată generaţional, că aceasta poate fi schimbată sau nu în funcţie de influenţele din perioada istorică respectivă, începe să piardă teren în faţa voinţei de omogenizare pe care a adus-o globalizarea. Nu sunt suficiente însă câteva generaţii pentru a se schimba cultura şi mentalitatea unei societăţi sau a unui popor, diferenţele sunt atât de mari încât a prevede o perioadă aproximativă a unei schimbări radicale este imposibilă, oricât de avansată ar fi tehnologia şi ştiinţa. Fiecare popor şi etnie are cultura şi mentalitatea sa, iar mecanismul de autoconservare care se declanşează atunci când acestea vin agredite din exterior este atât de imprevizibil încât o estimare a cursului evolutiv social este o utopie. Este prea devreme să credem că mentalitatea profund analitică a învins în faţa acelei mentalităţi bazată pe adevăruri spirituale şi filozofice. Chiar dacă sunt în contradicţie, acestea două tipuri au o influenţă covârşitoare în evoluţia actuală, provocând deseori adevarate crize culturale. Dacă însă la începuturile sale modernismul era pus să aleagă între moştenirea antică, reprezentată de artă şi filozofia sa raţională, şi între cea medievală, reprezentată de revelaţia divină creştină, mai târziu, prin adoptarea unei atitudini critice vis-a-vis de cele două alternative, a preferat să preia din amândouă doar ceea ce era mai raţional, făcând compromisuri, adoptând o atitudine cumpătată, acceptând teoria adevărului dublu: cel teologic şi cel filozofic. Aşa ia naştere mentalitatea omului modern în care sunt primordiale autonomia valorilor şi spiritul critic, componentele fundamentale ale spiritului modern.

Influenţa curentelor literare europene în opera lui Mirce Eliade. Lui Mircea Eliade trebuie să-i recunoaştem meritul că nu s-a orientat spre o singură dimensiune în încercarea sa de a clarifica originile istorice, filozofice şi mitologice ale culturii şi mentalităţii noastre moderne. Se poate confirma că amploarea şi profunzimea operei sale este rezultatul unei explorări diversificate, atât geografice cât şi temporale, el nemulţumindu-se a cerceta şi studia numai în spaţiul european. Aprofundează şi cultura religioasă şi

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

filosofică orientală, studiind în cadrul universităţii din Calcutta, în India, tradiţiile budiste şi induiste pentru a avea o viziune mai amplă despre cultura paleo asiatică. Aceste elemente ne ajută să înţelegem de ce opera sa este atât de amplă şi de profundă. Studiile sale în Asia se bazau pe descoperirea şi cercetarea miturilor irano-asiatice precedente culturii greceşti şi iudaico-creştine. Tocmai folosind acest mod de a interpreta culturile primitive europene prin prisma vechilor culturi asiatice, Mircea Eliade reuşeşte să aducă opera sa la un nivel la care să obţină o recunoaştere mondială din partea cercurilor filozofice şi intelectuale. Majoritatea studiilor sale se bazează pe analize istorico-filozofice privite dintr-un punct de vedere religios, punând în lumină profundele contraste culturale şi mentale apărute de-a lungul timpului. Astfel, epoca modernă pentru el este o perioadă de desacralizare a vieţii umane culminând cu apariţia omului areligios, a nihilismului uman, toate astea ca un efect al evoluţiei ştiinţifice. Natura, după afirmaţiile lui Eliade, a pierdut, în viziunea omului modern, acea aură de magie şi mister, element care mai reuşea să aducă o confluenţă între mentalitatea arhaică şi cea contemporană. Omul traieşte cu iluzia că va construi de unul singur istoria şi destinul său, lucru care Mircea Eliade afirma că va fi un faliment (Eliade, 2013a).

În analizele sale privind modernitatea, Eliade, datorită viziunii multidimensionale pe care o are, nu este deloc linear, oscilând între caracterizări pozitive şi condamnări definitive. Dacă anumite mentalităţi arhaice încă mai supravieţuiesc, inconştient, în lumea modernă, lângă ele s-au născut altele încărcate de necredinţă şi nihilism. Mai mult decât atât, acestea din urmă sunt la originea „comportamentelor religioase camuflate şi degenerate, de la nudism şi de la mişcări pentru libertatea sexuală, până la forme hibride minore de magie şi maimuţăreli religiose" (Eliade, 2005). Sectele, bisericile şi şcolile neospirituale apărute în epoca modernă „prezintă aspecte aberante de pseudomorfoză" (Eliade, 2005). Şi în mişcările politice mai importante din epoca modernă, Eliade întrevede elemente comune între mentalitatea arhaică şi cea modernă, însă acestea încarnează antireligia, izvor de suferinţă şi durere. Pentru a contrasta toate aceste schimbări negative, Eliade propune, prin complexitatea operelor sale, o valorizare a elementelor mitico-religioase prezente încă în viaţa modernă şi o recuperare a dimensiunii mitico-religioasă care consimte omului de a se emancipa în cadrul existenţei sale istorice, asigurându-i mijloace defensive care să-l ajute în depăşirea senzaţiei de durere. Toate astea într-un mediu în care să se încerce reelaborarea şi reevaluarea mentalităţii şi experienţei sacre, în care să se încerce recuperarea

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

autenticităţii divinului, trecând dincolo de conceptele schematice şi raţionale moderne, de tradiţiile raţionaliste care desacralizează cultura şi gândirea modernă. E o viziune aproape ezoterică care, aşa cum a scris filologul şi istoricul Marcelo De Martino în *Mircea Eliade esoterico*, „a funcţionat ca un cal troian care a avut menirea de a semăna conceptele unei mentalităţi tradiţionale în citadela ştiinţifică" (De Martino, 2008). Şi pentru a clarifica poziţia fundamentală eliadiană conclude afirmând că „viziunea religiosă a lui Eliade ar putea fi primul şi adevăratul sistem pre-filozofic pentru a descifra realitatea şi istoria" (De Martino, 2008). Aşa se explică faptul că Mircea Eliade este singurul istoric al religiilor, care este menţionat în lucrările a doi papi contemporani: Ioan Paul II şi Benedict al XVI-lea.

În operele sale Mircea Eliade încearcă să ne propună o caracterizare introspectă a mentalităţii şi culturii omului modern, de cele mai multe ori paradoxală. Crede că omul modern trăieşte dezorientat atâta timp cât în subconştient supravieţuiesc influenţe arhaice, poartă în sine paradoxul unei duble existenţe, două universuri paralele, incompatibile prin însăşi existenţa lor, două nivele opuse: unul istoric, organizat dupa o schemă adecvată unei situaţii alienante; şi unul mitic, cu o structură psihică profundă, organizat după o schemă simbolică.

„Suntem înconjuraţi de persoane care înteleg o mulţime de lucruri, dar care nu s-au întrebat niciodată de ce trăiesc, de ce acceptă criteriile etice a unei întregi societăţi, de ce ocolesc sinceritatea, de ce suportă în fiecare zi o existenţă care ar putea fi diversă" (Eliade, 2013b), iată, în câteva fraze, dilema cu care se confruntă lumea modernă din punctul de vedere a lui Eliade. „Spiritul modern are tendinţa neplăcută de a uniformiza tot, să automatizeze până şi manifestările spontane cele mai simple. Această aplatizare nu are de a face cu armonia şi cu ritmul, care sunt scopurile fundamentale a fiecărei vieţi". Ritmul vivace în care trăieşte societatea modernă duce la o uniformizare mentală, trăim într-o lume care este stigmatizată de imposibilitatea de a-şi face timp pentru a se autointeroga, pentru a se întreba despre prioritățile spirituale dincolo de cele materiale, de a da un sens vieţii, ignorând regulile impuse de societate. A dispărut acea necesitate a omului de a se abandona timpului care trece, pierzând în acest mod capacitatea de a percepe tot ceea ce este într-adevăr util. „Una din datoriile omului nou este de a fi prezent sieşi însuşi, să devină corp comun cu viaţa, cu forţele nerealizate; să trăiască istoria care se face, nu cea care se consumă" (Eliade, 1995). Invită, aşadar, la o schimbare de mentalitate a omului modern, în care să fie mai receptivi şi să interfereze cu orice este în gradul de a zămisli viitorul, reuşind, astfel,

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

să-l înţeleagă şi să evite acel mod de gândire banală, care duce la o uniformizare intelectuală. Trebuie, în opinia lui, ca omul să redobândească acea capacitate de a vedea şi de a asculta ceea ce există dincolo de aparenţe, de a redobândi acel spirit de luptător, numai aşa reuşind să scape de capcana banalităţii, capcană în care suntem meniţi să cadem toţi. Chiar dacă toate acestea ar duce, pentru moment, la o creaţie idealistă care, la prima vedere ar părea ridicolă, însă numai ceea ce este considerat ridicol duce la o dezbatere plină de controverse şi de dubii. Numai astfel se poate ieşi din paralizia spiritual (care este o caracteristică a zilelor noastre), deschizând drumul dezbaterilor unor teme care ar putea avea o influenţă decisivă în evoluţia umană viitoare. Pot părea idei şi mentalităţi lipsite de rigurozitate, imperfecte, însă sunt capabile să declanşeze energii nebănuit de puternice, descătuşând astfel spiritul uman, lăsându-l să cutreiere acele zone spirituale şi comportamentale care pot ascunde izvoarele regenerării omului modern. Şi pentru a descoperi acele zone nu trebuie să coboare neapărat în abisul sufletului, ci să urmeze acei curenţi de superficie care îl fac să înţeleagă ceea ce se petrece în profunzime. Numai astfel se va reuşi să se înţeleagă viaţa cotidianăşi să se înfrunte problemele simple zilnice, probleme pe care tindem să nu le luăm în considerare pentru că sunt ori prea simple, ori prea mari. Cât timp nu va redescoperi acea latură ascunsă în subconştientul său, care îl va ajuta să privească totul dintr-un punct de vedere interogativ, chiar dacă de cele mai multe ori duc la comportamente extreme, nu va fi capabil să se recucerească pe sine însuşi, neducând o viaţă umană autentică, pentru că „orice viaţă umană autentică implică crize profunde, pierderea şi recucerirea de sine însuşi, moarte şi renaştere" (Eliade, 1995). Iată că, în concepţia lui Eliade, omul modern nu poate exista fără latura mistică şi religioasă a sa, cea care îl poartă la pierzanie şi mai apoi la renaştere, el fiind, la urma urmei, un urmaş a lui „homo religiosus". Fiind şi un hermeneut consacrat, el încearcă să ne atragă atenţia încă o dată asupra caracterului uman modern, plin de controverse şi ambiguităţi, în care latura spiritualăşi cea raţională a mentalităţii sale vor fi mereu în conflict. Singurul mod de a crea o punte între cele două concepţii despre lume şi viaţă este dat de cultură: „Noi, care suntem un produs al lumii moderne, suntem condamnaţi să primim orice revelaţie prin cultură" (Sanjakar, 2014). Eliade face astfel o radiografie a societăţii moderne, în care rătăcirea socială şi lipsa de perspectivă sunt contracarate prin căutarea de limbaje şi comportamente menite să asigure un echilibru interior şi să intervină în criza interioră a omului modern, să contribuie favorabil în lupta sa de a evada dintr-o lume fără obiective care nu-i oferă nici un model spiritual şi etic, încercând, astfel, să evite aşa numita „criză a

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

omului modern". Prin câteva dintre operele sale (*În curte la Dionis*, *La ţigănci*, *Uniforme de general* şi nu numai), Eliade vrea să ne arate că o întoarcere la origini, prin intermediul culturii, ar fi soluţia cea mai viabilă pentru recuperarea armoniei spirituale originare într-o societate în care „noţiunile sacru şi profan devin sinonime" (Eliade, 2005). Cultura lasă să se deschidă în faţa ochilor o lume plină de speranţă, mai aproape de noi, în care umanul transcende , în care totul este învăluit de optimism: „Odată asimilată capacitatea de descifrare a valorilor religiose, mitologice, morale, camuflate sau ocultate în obiecte comune sau evenimente cotidiene, odată ce suntem convinşi că ele sunt acolo, odată ce le descoperim, viaţa devine infinit mai bogată şi mai pasionantă" (Eliade, 2005).

Concluzii

În prezenta lucrare, am analizat influenţa culturii occidentale asupra operei lui Mircea Eliade. În cadrul demersului nostru, am încercat să evidenţiem anumite caracteristici definitorii ale operei marelui filosof. Întrucât amploarea şi profunzimea lucărilor este rezultatul unei explorări diversificate, Eliade propune o caracterizare introspectă a mentalităţii omului modern.

Bibliografie

Apostu, I. (2016). Infidelity: The imorality of the other. *Revista Românească pentru Educaţie Multidimensională*, 8 (1), 7-10.

Apostu, I. (2013a). *Familia între stabilitate şi disoluţie*. Bucureşti: Editura Tritonic.

Apostu, I. (2013b). The traditionalism and the modern family: Social and legal direction and contradiction. *Procedia-Social & Behavioral Sciences*, 92, 46-49.

Apostu, I. (2012). Consensual union in Romania: Legalization, value, conflict, and consecuences. *European Journal of Science and Theology*, 8 (Suppl. 1), 303-312.

Bianco, A. (2007). La conoscenza del mondo sociale. Guida allo studio della sociologia. Milano: Franco Angeli.

De Martino, M. (2008). *Mircea Eliade esoterico*. Roma: Settimo Sigillo.

Guénon, R. (2001). *The Crisis of the Modern World* (4th revised ed.). Hillsdale, NY: Sophia Perennis.

Eliade, M. (2013a). *Oceanografie*. Bucureşti: Editura Humanitas.

Eliade, M. (2013b). *Tratat de istorie a religiilor*. Bucureşti: Editura Humanitas.

Eliade, M. (2005). *Sacrul şi profanul*. Bucureşti: Editura Humanitas.

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.

Eliade, M. (1995). *Naşteri mistice* (Ediția I). Bucureşti: Editura Humanitas.
Kant, I. (2009). *Critica rațiunii pure* (trad.). Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic.
Michelet, J. (2010). *Renaissance (1855)*. Whitefish, MT: Kessinger Publishing.
Ortega y Gasset, J. (2002). *Revolta maselor* (trad.). Bucureşti: Editura Humanitas.
Sanjakar, L. (2014). Mircea Eliade e la tradizione. Tempo, mito, cicli cosmici. Roma: Cerchio.

Galan, C. (2016). The European Mentality and Culture in Mircea Eliade's Work. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 107-125.